

51. Митрополит Андрей Шептицький. Життя і діяльність. Документи і матеріали 1899–1944. Т. III : Церква і душпастирство. Пастирські листи послання 1901–1914. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2000. – С. 25–38.
52. Конференції Архієреїв Української Греко-Католицької Церкви (1902–1937) / ред. А. Кравчук. – Львів : Свічадо, 1997. – С. 8.
53. Кащак І. Виховання Українського Греко-Католицького Священника... – С. 82.
54. Кащак І. Виховання Українського Греко-Католицького Священника... – С. 82–83; Єгрешій О. Єпископ Григорій Хомишин: портрет релігійно-церковного і громадсько-політичного діяча / О. Єгрешій. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2006. – С. 19.
55. Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Т. 1... – С. 24.
56. Кащак І. Виховання Українського Греко-Католицького Священника... – С. 84.
57. Конференції Архієреїв УГКЦ (1902–1937)... – С. 32.
58. Там само. – С. 34.
59. Кащак І. Виховання Українського Греко-Католицького Священника... – С. 86.
60. Там само. – С. 73.
61. Конференції Архієреїв УГКЦ (1902–1937)... – С. 13, 33.
62. Гузіль М. Виховання українського галицького духовенства в першому році світової війни / М. Гузіль // Альманах українських богословів. – Львів, 1923. – С. 135–137; Зубрицький С. Картина з історії Львівської української духовної семінарії / С. Зубрицький // Альманах українських богословів. – Львів, 1923. – С. 146–149; о. І. Л. З історії духовної семінарії в Станіславові / [о. Іван Лятишевський] // Альманах українських богословів. – Львів, 1923. – С. 139–140; М. Ж. З історії греко-католицької духовної семінарії в Перемишлі / М. Ж. // Альманах українських богословів. – Львів, 1923. – С. 137–139.
63. Інсбруковець. З життя інсбруцьких богословів / Інсбруковець // Альманах українських богословів. – Львів, 1923. – С. 140–144.
64. В. М. Український Місійний Інститут при греко-католицькій духовній семінарії в Оломунці / В. М. // Альманах українських богословів. – Львів, 1923. – С. 145–146.
65. Марусин М. Погляд на виховання кандидатів духовного стану на Україні... – С. 85–86.
66. Там само. – С. 86.
67. Кащак І. Виховання Українського Греко-Католицького Священника... – С. 88.

В статтє проанализировано особенности развития богословского образования в Галицкой греко-католической митрополии во второй половине XIX – начале XX вв., в частности взаимосвязь общего и богословского бразования. Влияние Добромльської реформи 1882 г. и Львовского синода 1891 г., специфику подготовки духовенства в духовных семинариях Львова. Перемышля и Станиславова и др.

Ключевые слова: *общее и специальное образование, реформа образования, богословское образование, генеральная духовная семинария, епархиальная духовная семинария, Львовский синод 1891 г.*

The article analyzes the features of theological education in Galicia Greek Catholic metropolis in the second half of XIX – early XX century, particularly the relationship reforms of general and theological education, the impact of the Dobromyl reform in 1882 and of the Lviv synod in 1891, specific of the training clergy at the theological seminary in Lviv, Przemyśl and Stanislaviv and others.

Keywords: *general and special education, education reform, theological education, general theological seminary, diocesan seminary, Lviv synod in 1891.*

УДК 282: 262.7+316.422

Олег ЄГРЕШІЙ

ГЕНДЕРНА ІДЕОЛОГІЯ: НАУКОВИЙ ДИСКУРС НА ТЛІ РУЙНУВАННЯ ТРАДИЦІЇ

У науковій статті автор намагається розкрити суть історіографічних дискусій навколо явища “гендер”. Автор статті пропонує позитивне і критичне сприйняття цього терміну науковцями.

Ключові слова: *гендерна ідеологія, історіографія, Церква, права людини.*

На думку багатьох сучасних істориків, історіософів сучасна постмодерна доба видається напрочуд контрастною. З одного боку, сучасна людина користується усіма цивілізаційними благами, за які історична могла лише боротися (соціальна незалежність, побутові умови, високий рівень освіти, модерні науково-технічні засоби тощо), з іншого – виразно бачимо втрату ключових сакральних архетипів минулого (передусім архетипів табу і жертви), що виражається в секуляризаційних виявах сучасності, зокрема поширенні гендерної ідеології, яка становить особливу небезпеку через двоїстість трактувань.

Нині термін “гендер”, а також цикл понять і концепцій, похідних від цієї категорії (гендерний підхід, гендерні дослідження, гендерна політика, гендерна рівність, гендерний паритет тощо) міцно входить до суспільної термінології, наукового середовища. В Україні сьогодні видаються спеціалізовані журнали (“Гендерные исследования”, що публікується Харківським центром гендерних досліджень; журнал “Я” Харківської жіночої організації “Крона” тощо), проводяться науково-практичні конференції, захищаються дисертаційні дослідження. “Гендер” нерідко сприймається дослідниками як боротьба за права людини і громадянина¹; дотримання громадянської рівності². Вітчизняні науковці з’ясовують гендерні аспекти соціальної політики в Україні: трудову міграцію населення України, гендерні невідповідності пенсійної системи України, приділяють увагу гендерним проблемам на ринку праці України³. Значна увага приділяється також гендерним відмінностям в електоральній поведінці громадян України, гендерним особливостям кар’єрних орієнтацій молоді, проблемі гендерної рівноправності в українській політиці тощо⁴. Авторські висновки підштовхують до думки, що у XXI столітті забезпечення гендерної рівності стає пріоритетним суспільно-політичним напрямком розвитку світу, подолання нерівності між чоловіком і жінкою та гендерним вирівнюванням в усіх сферах життя⁵. Окрім того активно розвиваються гендерні дослідження в історичному аспекті⁶.

Українські науковці переконують, що у багатьох країнах світу останні десятиріччя ХХ ст. і перші роки ХХІ ознаменувалися істотними зрушеннями в розумінні рівності потенційних можливостей чоловіків і жінок та правового забезпечення цієї рівності в постіндустріальному суспільстві. Формування особистості жінки й чоловіка, статева збалансованість у суспільстві проголошені однією зі стратегій розвитку європейських держав у ХХІ столітті. Дотримання приписів неупередженого ставлення до особи незалежно від статі, нині сприймається як невід’ємна складова демократичних перетворень і сталого розвитку будь-якого суспільства.

В публічному соціокультурному просторі поступово усталюється наступне визначення поняття *гендер* як це набула, соціально закріплена поведінка, пов’язана з ролями і характеристиками, приписуваними чоловікам або жінкам у кожній конкретній культурі. На відміну від біологічної статі, що являє собою набір генетично закладених анатомо-фізіологічних ознак людини, гендер будується в конкретному соціокультурному контексті в певний історичний період і, відповідно, є різним у часі й просторі. Гендер – продукт соціалізації, стать – результат еволюційного розвитку.

Проте поширення гендерних знань, яке почалося в Україні, не отримує однозначного позитивного сприйняття. Чимало українських науковців, громадсько-політичних та релігійно-церковних діячів різко критично зустрічають утвердження гендерної ідеології. У цьому вони солідаризуються з багатьма європейськими колегами, міркування яких, на наш погляд, зводяться до наступного висновку: гендерна ідеологія виступає за деконструкцією людини як біологічно детермінованої істоти і, тим самим, сприяє деконструкції традиційного поняття сім’ї і деконструкції самого поняття людини.

Завідувач кафедри психології Київського Інституту бізнесу та технологій Людмила Гридковець красномовно відзначила: “Гендернорівнісний екстремізм є складовою психологічного екстремізму, що спрямований на викривлення моделі чоловічо-жіночої взаємодії і переводить стосунки між чоловіком і жінкою із стану “посвяти” у стан “бізнес-проекту”, при цьому руйнуючи ефективні моделі взаємодоповнення статей та знищуючи традиційні норми та цінності”⁷. На думку психолога, найбільша небезпека цього міфу полягає у деструктивних суспільних процесах: по-перше, падіння цінності інституту сім’ї, відкладання або відмова від народження дітей в догоду кар’єрі, знецінення інституту материнства, стирання межі норми-паталогії сексуальних проявів, втручання та деформація традиційних культових моделей

богослужінь тощо. До слова, в Італії восени 2015 р. було створено наукову комісію для захисту сім'ї, яка покликана викривати псевдонаукові теорії гендерної ідеології. До складу комісії увійшли відомі педіатри, гінекологи, психіатри, психологи, педагоги та філософи. Речником групи науковців виступив професор Массімо Гандольфіні, нейрохірург і невропсихіатр з університету Брешії. На думку науковця, створення комісії виявилось необхідним з огляду на культурні зміни, які відбулися в останні десятиліття⁸.

У квітні 2015 р. хорватські науковці: Горан Додіг, декан катедри психіатрії медичного факультету в Спліті та Іван Поляковичь, філолог, доцент і викладач англійської мови на філософському факультеті в Задрі провели науковий аналіз науковості/ненауковості гендерної теорії. В опублікованому аналізі науковці стверджують, що так звана "гендерна теорія" не є науковою теорією, але ідеологією, фундаментальні принципи якої, насправді є фальсифікованими. Гендер – продукт суспільства, який, на думку "гендеристів" (прихильників поширення гендерної теорії) у патріархальних суспільствах насильно прив'язаний до біологічної статі. У "відкритому суспільстві", за уявленнями прихильників "гендеризму", індивідуум має мати право свідомо обирати для себе гендер, змінюючи їх відповідно до своїх уподобань⁹.

В осередку Конференції єпископату Польщі, у травні 2015 р., відбулася зустріч з нагоди видання книги "Гендер, погляд з різних перспектив". Свою думку висловили, зокрема, Малгожата Фушара – уповноважена уряду у справах рівного ставлення, священнослужитель Лешек Воронецькі, сексолог Збігнев Лев Старовіч, а також Малгожата Хмелевська – настоятелька спільноти "Хліб Життя". Присутній на зустрічі з журналістами отець Мацей Ольчик, асистент кафедри моральної теології і духовності університету Адама Міцкевича в Познані, звернув увагу на поділ між прихильниками і противниками гендеру. Прихильники, на його погляд, це науковий світ, противники – консерватори-традиціоналісти, які "переважно керуються страхом". Своєю чергою, Анджей Коханські, генетик з Польської академії наук, зазначив, що найновіша наука не має сумніву, що стать є явищем, яка визначається генетично. Він також звернув увагу на те, що проблемою в науковому підході щодо гендеру є багатозначність основних термінів. Водночас, Збігнев Лев Старовіч окреслив чотири сфери, в яких присутня гендерна ідеологія: дослідницька; питання ролі, статусу і позиції жінки; лікарська практика і секта гендер. З.-Л. Старовіч висловив жаль з того, що гендерні рухи утворюють свого роду "секту", яка створює ілюзію "бачення нового, прекрасного світу". "Існує велика доза нетерпимості по відношенню до осіб, які прив'язані до традиційних цінностей і традиційної моделі зв'язків. Часом я почуваюсь, як на війні", – відзначив він. В медійному просторі, на думку учасників конференції, повинні з'явитися також голоси опонуючої сторони, в протилежному випадку існуватиме ризик прищеплення гендерної ідеології в суспільстві. "Відповіддю християн має бути "fides et ratio" – сягання до джерел віри, але і аналіз розуму", – підсумував о. Ольчик¹⁰.

Німецький соціолог Крістль Рут Фонгольдт відзначив, що в різних університетах Німеччини в сучасних умовах існують не тільки "гомо-/лесбійські студії", але й "queer studies", мета яких – заперечити існування чоловічої та жіночої статей. Замість цього пропонують такі рівноправні статі: гетеросексуалісти, гомосексуалісти, бісексуалісти, транссексуалісти, трансгендерні і т.д. В Гамбурзькому університеті такі лекції, на його думку, в гуртках відбуваються з 1990 року¹¹. Як уважає К.-Р.Фонгольдт, "сьогодні зростаючий та добре фінансово забезпечений бюрократичний апарат Євросоюзу та Федеративної республіки Німеччини впроваджує головні цілі теорії гендеру: уневизначення статі та цілковиту взаємозамінність жінки і чоловіка. У теорії гендеру підмінюється поняття рівності. Вже йдеться не про рівність прав і можливостей, а про взаємозамінність. Цю "взаємозамінність" програмно впроваджують, вимагаючи, наприклад, обов'язкової статистичної рівності, тобто, відсоткового співвідношення 50/50 чоловіків і жінок у всіх виробничих та життєвих сферах. Чоловічі і жіночі обдарування, як вважає К.-Р.Фонгольдт, "гендеристи" таврують як "статеві стереотипи". Загалом, цілі гендерної перспективи, наступні: уневизначення статі, усунення подружжя і сім'ї, витворення нової, "вільної", полишеної самій собі людини поза межами категорії статі; людини, яка постійно наново "винаходить" свій гендер та свою ідентичність¹².

Поширення гендерної ідеології турбує також і релігійно-церковні кола. Папа Франциск (Бергольо) наголосив, що союз чоловіка та жінки як основа подружжя постійно ставиться під

сумнів ідеологами гендеру “в ім’я справедливого та вільного суспільства”¹³. Протиставитися гендерній ідеології закликав європейське суспільство також президент італійського єпископату Анджело Баньяско. 23 березня 2016 р. під час засідання Постійної ради Італійської єпископської конференції кардинал висловив сподівання, що Європа проявить більше відповідальності і турботи в боротьбі проти будь-яких форм ідеологічної колонізації, зокрема, гендерної теорії. Ієрарх назвав це “лабораторною маніпуляцією”, яка не виражає народну волю, і попросив “не піддаватися страху”, здійснюючи власне право на виховання дітей, яке не може узурпувати ані шкільне, ані політичне керівництво¹⁴. Ще один високопоставлений священослужитель, відомий фахівець з питань, що стосуються шлюбу та сім’ї, кардинал Карло Каффарра, архієпископ Болоньї назвав гендерну теорію “індоктринаційним нищенням алфавіту людського спілкування”¹⁵.

Дуже жорстко відреагував на поширення гендерної ідеології Префект Конгрегації у справах дисципліни Богослужінь і Святих Таїнств гвінейський кардинал Роберт Сара. Ієрарх промовисто відзначив, що нині “ведеться найбільша битва з моменту сотворення світу за визначення того, що таке людина”. “Сьогодні ми є свідками завершального етапу чергової спроби створити на землі рай без Бога”, – продовжив кардинал Сара, – ця робота перебуває у стадії заперечення гріха і грішності в цілому. Добро проголошується злом, відразу проголошується гарним, любов’ю називається задоволення первісних сексуальних інстинктів, а істиною проголошується що все відносне. ... Це найясніше проступає в накиданні суспільствам демонічної гендерної ідеології, яка руйнує сім’ю. Це – смертельний імпульс, який сьогодні спрямований, щоб відрізати світ від Бога, через цей гендерний ідеологічний колоніалізм”¹⁶.

До слова, єпископ Регенсбургу (місто у південно-східній Німеччині, земля Баварія) Рудольф Фодерголцер гостро розкритикував позицію Німецької єпископської конференції стосовно гендерної ідеології, виражену в офіційному буклеті цієї Конференції, де стверджується, що гендерна ідеологія є сумісна з католицькою вірою. Владика Фодерголцер висловив переконання, що гендерна ідеологія, яка відділяє соціальну стать від фізіологічної насправді є запереченням природи і благості творіння. Гендерна ідеологія, за словами єпископа, ставить під сумнів сутність чоловіка і жінки, заперечує саму природу батьківства і материнства. Владика процитував також вчення папи Франциска і папи-ємерита Бенедикта XVI, які виразно засудили гендеризм, рівно ж як і кінцеві висновки Синоду єпископів 2015 р., Католицької Церкви де гендерну теорію названо культурним викликом самому існуванню людської сім’ї¹⁷.

Жорстка позиція церкви нерідко зумовлювала виразну протидію прихильників поширення гендерної ідеології. Зокрема, 12 березня 2015 р. в Окружному суді Перемишля відбулося перше засідання у справі архієпископа Юзефа Міхаліка, проти якого позивається Малгожата Маренін, глава товариства “Стоп Стереотипам”. Причиною для позову були слова священослужителя сказані ним в жовтні 2013 р., зокрема: “Ми є свідками наступу поширення нової гендерної ідеології. Вже кільканадцять найважливіших університетів Польщі запровадили лекції цієї нової і не дуже зрозумілої ідеології, до програмної ради якої входять найбільш активні польські феміністки, які впродовж років знущаються з Церкви і традиційної етики, підтримують аборти і борються з традиційною моделлю сім’ї і подружньої вірності”. Малгожата Маренін вимагає вибачення у загально польській газеті або під час недільної чи святкової проповіді, а також компенсації в сумі тисячу злотих на користь “Центру прав жінок”¹⁸. Утім, суд у Перемишлі, у квітні 2015 р., відкинув позов феміністки Малгожати Маренін, висутий проти архієпископа Юзефа Міхаліка¹⁹.

Римо-католицька Церква підтримала римську маніфестацію проти гендерного виховання у школах, яка відбулася 20 червня 2015 р. Організатором протесту виступив комітет “Захистимо наших дітей” до якого входили батьки, вчителі та вихователі. Саме до цього комітету звернувся із посланням архієпископ Вінченцо Палья, Президент Папської Ради у справах сім’ї. Підтримуючи римську маніфестацію “Ні – гендеру у школах!”, священослужитель висловив надію, що вона внесе цінний вклад у життя Церкви і всіх людей, яким лежить на серці добро всього людства. Маніфестація зібрала не тільки католиків, але й вірних інших віровизнань, віруючих і невіруючих, які приєдналися до багатотисячної маніфестації. Із свідченнями висту-

пили численні учасники, серед яких представники різних етнічних та релігійних груп, що проживають в Італії²⁰.

Конференція католицьких єпископів Італії у квітні 2015 р. оприлюднила звернення з приводу обговорення у Законодавчому комітеті Італійського парламенту закону про громадські шлюби, який, своєю чергою, вніс уряд прем'єр-міністра Ренці. Єпископи засудили цей законопроект як крок до "ідеологічного впровадження" в країні "гендерної ідеології". Генеральний секретар конференції єпископ Нунціо Галантіно заявив, що "настане момент коли сім'ї, де є батько, матір та діти, будуть змушені вибачатись за те, що вони існують". Єпископ закликав депутатів законотворців прислухатись до народу Італії, а не лише до лобістів цього законопроекту²¹. Комітет "Оберегаймо наших дітей", що організував римську маніфестацію, у серпні 2015 р. підготував довідник для батьків, який був покликаний допомогти їм захистити дітей від гендерної ідеології. Документ, з огляду на десять пунктів, було названо батьківським антигендерним декалогом²².

У Словаччині, у березні 2016 р., було опубліковано "Заклик лікарів, психологів та інших фахівців про вплив гендерної ідеології на психічне здоров'я дітей", в якому експерти закликали владу заборонити проникнення гендер-ідеології в освітній процес. Провідні фахівці підкреслили небезпеку усунення традиційних моделей поведінки (т.зв. стереотипів), що найчастіше пропагується гендер-освітою під прикриттям "боротьби із забобонами і дискримінацією"²³.

Як інформує pro-life портал "Narod.hr", хорватський парламентар Марія Петір під час дискусії у європарламенті, присвяченій політиці Європейського союзу в царині людських прав і демократії, заявила: "Накидання гендерної ідеології та абортів, як інтегральної частини сексуальних та репродуктивних прав людини не відповідає європейським цінностям, які успадкували народи Європи. Найголовнішим людським правом є право на життя, яке ми маємо захищати"²⁴. Відома німецька соціолог, письменниця Габрієла Кубі у своїй книзі "На шляху до нової гендерної людини: як німецька держава виховує дітей" передбачає творення нової гендерної людини, яка сама визначає, чи вона хоче бути чоловіком, чи жінкою, чи гетеросексуальною, чи лесбійкою, чи гомосексуалістом, бісексуалом чи транссексуалом. На думку Г.Кубі, провідну роль у цьому відіграє якраз німецьке Міністерство у справах сім'ї, а Федеральний центр просвіти з питань здоров'я поширює відповідні матеріали²⁵.

Однак вірогідно, що найнесприятливіша ситуація в царині поширення гендерної ідеології усталилася в скандинавських країнах, зокрема в Швеції. Як повідомляє хорватський католицький портал "Bitno.net", у березні 2015 р. шведські філологи-науковці вирішили, що у новий словник шведської мови буде введено гендерно нейтральний займенник "hen", яким, в ім'я рівноправ'я, бажається укинути граматичний чоловічий чи жіночий рід. Більше того, частина шведських дитсадків уже кілька років дотримується так званої "gender-free" педагогії, згідно з якою зі щоденної мови повністю викинуто займенники чоловічого і жіночого роду. Гендер-активісти пролобіювали визнання у Швеції 170 так званих "несексуальних імен", які можна однаково надавати як дівчатам, так і юнакам²⁶.

Констатуємо, що гендерна ідеологія стає щораз популярнішою в Україні. У багатьох вишах існують гендерні студії, а цю теорію викладають під виглядом наукової у багатьох закладах, де готують вчителів, журналістів, державних функціонерів. Вважається, що одним із головних поширювачів гендерної ідеології в Україні є Міжнародний Фонд "Відродження", що входить до заснованої Джорджем Соросом мережі Фундацій "Відкритого суспільства", який, своєю чергою, складається з національних і регіональних фондів у понад 70 країнах світу. Фундація "Відкрите суспільство", частиною якої виступає Міжнародний Фонд "Відродження", надає гранти для боротьби за права лесбійок, гомосексуалістів, бісексуалів і транссексуалістів. Серед критеріїв отримання гранту згадується боротьба проти гендерної дискримінації і пропаганда гендерної проблематики.

В Україні Фонд провадить доволі потужну пропаганду гендеризму через видавництво книжок, що рекламують гендерну ідеологію. У 2001 році Фонд видав книгу авторства Девіда К. Свіцера "Бути батьками гомосексуала. Ви і ваша дитина-гомосексуал". Книжка відома своїм антихристиянським підходом до проблеми гомосексуальності та її вирішення. 2003 р. Фонд

видав друком книгу найвідомішого ідеолога гендерної революції Джудіт Батлер “Гендерний клопіт. Фемінізм та підрив тожсамості”, і того ж таки року – книгу Майкла Кіммела “Гендероване суспільство”. 2004 р. за підтримки Фонду видано навчальний посібник “Основи теорії гендеру” і книгу Віри Агеєвої “Гендерна перспектива”. У 2007 р. Фонд видав книгу Терези де Лорегіс “Технології гендера: Есе про теорію, фільми та художні твори”²⁷. Крім того, Фонд грантами підтримує конкретні проекти, спрямовані на пропаганду гендеризму в Україні²⁸.

Поширення в українському громадському середовищі гендерної ідеології викликає серйозне занепокоєння в релігійно-церковних колах. Так, єпископ-помічник Кам’янець-Подільської дієцезії Римо-католицької церкви Радослав Змітрович красномовно зауважив, що “Україні більш загрожує ідеологія гендеру, ніж повернення комунізму”. Водночас, священослужитель застеріг українське суспільство від сліпого захоплення європейськими цінностями, адже, на його думку, Європа в сучасних умовах рухається в неправильному напрямку, відходить від “своєї ідентичності”²⁹.

Глава УГКЦ Святослав Шевчук підтвердив, що в сучасних умовах інституцію сім’ї намагаються знищити за допомогою ідеології під назвою “гендер”. Більше того, священослужитель назвав ці небезпеки “страшнішими від часу, коли народився Христос”. Владика акцентував також на тому, що українські законодавці починають запроваджувати гендерну термінологію в трудове українське законодавство³⁰.

До слова, 16 липня 2015 р. Глава УГКЦ Святослав Шевчук звернувся листом до Голови Верховної Ради України, голови Конституційної комісії Володимира Гройсмана у справі змін до Конституції України. Священослужитель висловив жаль, що Робоча група з прав людини Конституційної комісії практично не врахувала пропозиції змін до Конституції України, які висловила Всеукраїнська рада Церков і релігійних організацій у спеціальному листі. Натомість, на думку Святослава Шевчука, було враховано протилежні за суттю пропозиції до нової редакції Конституції України, які містять у собі серйозні загрози для інституту сім’ї в Україні, традиційних для українського суспільства взаємовідносин подружжя як союзу чоловіка та жінки, а також створюють підґрунтя для легалізації неприйнятних для морального здоров’я та природного розвитку суспільства одностатевих партнерств (статті 27 і 35 проекту)³¹.

19 листопада 2015 р. в інформаційному агентстві Інтерфакс Україна відбулася прес-конференція на тему внесених змін до Трудового кодексу в частині впровадження термінів “гендерна ідентичність” і “сексуальна орієнтація”. Представники українських церков і релігійних організацій різних конфесій (взяли участь, зокрема, Євстратій (Зоря), архієпископ, речник УПЦ КП, Олекса Петрів, протоієрей, керівник Департаменту зовнішніх зв’язків УГКЦ, Ігор Лук’янов, представник головуючого у Всеукраїнській раді Церков і релігійних організацій, заступник Старшого єпископа Української Християнської Євангельської Церкви та Моше Реувен Асман, Головний рабин України) виробили офіційну позицію щодо проголосованого в жовтні 2015 р. закону №3442. Учасники прес-конференції одноголосно відзначили, що прийняття закону несе загрозу фундаментальним правам і свободам роботодавців і віруючих громадян³².

В інтерв’ю польському виданню “В мережі” Глава УГКЦ висловив переконання, що християнська Україна “може стати певним викликом для пробудження секуляризованої Європи”. “Україна відкидає фальшиві цінності у вигляді гендерної ідеології, хоч це могло б бути перешкодою для приєднання до Європейського Союзу. “Але Євросоюз – це ще не Європа, – зауважив Предстоятель УГКЦ. – ЄС може існувати без України, але Європа не може існувати без України, бо буде неповна”³³.

Голова Конференції Єпископів Римсько-Католицької Церкви в Україні Архієпископ-Митрополит Львівський Мечислав Мокшицький також висловив занепокоєння запропонованими Конституційною Комісією України новими формулюваннями положень про права і свободи людини. Священослужитель додав: “Інтеграція України в об’єднану Європу можлива виключно на засадах збереження християнських цінностей, які впродовж двох тисячоліть формували духовне обличчя нашого континенту. Не є винятком Україна, яка в статті 21 свого Сімейного Кодексу чітко визначила, що “шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка”³⁴.

Старший викладач кафедри філософії Українського католицького університету та науковий працівник Інституту родини та подружнього життя цього ж навчального закладу, кан-

дидат філософських наук, доктор філософії, Петро Гусак висловив переконання, що термін “гендер” пропагують для того, аби він увійшов до нашого ужитку, аби він був у всіх на слуху. На думку науковця, факт, що гендерна теорія йде на кафедри та факультети окремих університетів, свідчить про спробу зміни способу мислення молоді і перспективної частини суспільства, а згодом зміни мислення і всього суспільства. Завершальним етапом, на думку Петра Гусака, є знищення чоловічої і жіночої статей, їх деконструкція, адже сім’я завжди була джерелом культурної, релігійної і національної традицій. Наприклад, зараз слово “патріот”, як завважає науковець, в Європі вважають майже лайливим. “Ми дожилися до того, що ми його прирівнюємо до слова “нацист”. Така доля скоро може спіткати і гетеросексуалізм. Планується створення нової європейської людини, позбавленої національних і релігійних коренів. Це потрібно для того, щоб мати масу, якою можна маніпулювати ...”³⁵.

У липні 2016 р. Патріарша комісія в справах Родини УГКЦ, збрала голів комісій екзархатів, епархій та їхніх представників на острові Хортиця на базі готелю Хортиця, за участю Преосвященного Владика Дмитра (Григорака). У своїй підсумковій заяві католицькі єпископи східного і західного обряду поширення гендерної ідеології назвали “небезпекою нового поневолення українського народу”³⁶.

Вважаємо, що аналізувати розгортання гендерної ідеології вартує тільки в суворій історичній канві. На наш погляд, в умовах середньовіччя та ранньомодерної доби (у час тривання юридично узаконеного кріпацтва, рабства) мала місце одна крайність – безправ’я широкої частини суспільства, низький рівень інтелекту, побуту тощо. Однак, починаючи з часу Великої Французької революції (1789–1799 рр.), ситуація з правами людини потроху змінюватиметься; соціальні рухи XIX ст. красномовно засвідчують відчутний прогрес антропоцентричної ідеї. Утім, соціальні феномени (демократія, республіка, плюралізм) послідовно утверджувалися лише, починаючи з часу Першої світової війни – ліквідації світового абсолютизму та імперіалізму. 1960–1970-рр., що увійшли в соціальну історію під назвою “революція статі” або “сексуальна революція”, започаткували нову історичну добу прав та можливостей людини. Водночас, поступово, але неухильно, зникатимуть історичні табу, що в умовах нових соціокультурних віянь вважатимуться тепер анахронізмом, пережитком. Емансипована музика, кінофільми, телебачення, одяг творитимуть нове обличчя розкутого секуляризованого повсякденного життя людини другої половини XX ст. Фемінізація, конкубінатство (співжиття особами протилежної статі без юридичної реєстрації, без шлюбу) уже не видаватимуться соціальним викликом, а радше вважатимуться такими, що йдуть в ногу з часом. Вплив церкви падатиме дуже швидкими темпами.

У сучасних умовах (ідеться, передусім, про друге десятиліття XXI ст.) швидкої технізації, спостерігаємо характерний наступний етап подальшої емансипації буття. У цьому цивілізаційному середовищі вже не видаються дивними ультракрайні форми особистісної дискримінації (дискримінації за ознаками статевої орієнтації), що цілком виключалося в історичному контексті. У минулому, домінуючий авторитет церкви зумовлював суворе безапеляційне дотримання табу в повсякденному житті та різке заперечення будь-яких форм статевої відхилень. Історично, що дуже важливо, в суспільстві був міцно утверджений принцип теоцентризму, нині ж активно втілюється протилежний йому принцип антропоцентризму. Людина, свого роду, уже не “під Богом”, а постає в новій іпостасі – замість Творця. У такій соціальній “системі координат”, на наш погляд, архетип табу (у християнстві – гріх) ризикує трансформуватися в “порушення прав людини”. Тож, прихильники поширення гендерної ідеології, імовірно, не усвідомлюючи цього, своїми ідеологічними переконаннями суперечать віковій традиції.

У контексті перспективи дослідження заданої теми в сучасних умовах, на наш погляд, може постати проблема наукового розрізнення, виокремлення трьох понять: власне, гендерних студій (вивчення історії статей (повсякденного життя історичних жінок, історичних чоловіків)); гендерної політики (проблему захисту жінок, юридичної рівності прав чоловіків і жінок тощо) і власне гендерної ідеології (проблему самоідентифікації жінки чи чоловіка не біологічно – по народженню, а соціокультурно – в ході виховання і соціалізації). Словом, ці визначення є омонімами чи синонімами.

На противагу побутує консервативна думка, яка зауважає, що, власне, впровадження гендерних студій у ВУЗах є першим кроком до впровадження гендерної ідеології. Тобто, постає своєрідна “крива” – гендерні студії – гендерна політика – гендерна ідеологія. Тож, вірогідно, ми можемо спостерігати подальшу поляризацію цих двох точок зору як серед наукового середовища так і серед громадськості.

1. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. – К., 2014. – 65 с.; Оніщенко Н. М. Гендерні паритети в умовах демократичних перетворень / Н. М. Оніщенко // Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць / ред. кол. Л. В. Губерський (голов. ред.) та ін. – К., 2008. – Вип. 76 : у 2 ч. Ч. I : у 2 ч. – С. 33–34; Гаращенко С. В. Гендерна рівність як чинник демократичних перетворень в Україні / С. Гаращенко // Наукові записки. Політичні науки. – 2008. – Т. 82. – С. 58–61.
2. Васильєва В. Шлях до гендерного паритету у суспільстві / Валентина Васильєва. – Запоріжжя, 2004. – 56 с.; Никифоренко В.Г., Табанова А.І. Гендерна рівність в Україні: проблеми та шляхи удосконалення // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – Вип. 2 (53) – С. 218–225; Дегтеренко А. М. Гендерний порядок і шляхи формування громадянського суспільства в Україні / А. М. Дегтеренко // Гілея : науковий вісник. – 2012. – № 56 (1). – С. 497–500.
3. Герасименко Г. В. Гендерні аспекти трудових міграцій населення України / Г. В. Герасименко, О. В. Позняк // Демографія та соціальна економіка. – 2006. – № 1. – С. 46–54; Герасименко Г. В. Гендерні невідповідності пенсійної системи в Україні : проблеми та перспективи / Г. В. Герасименко // Демографія та соціальна економіка. – 2006. – № 2. – С. 55–63; Герасименко Г. В. Гендерні проблеми на ринку праці України / Г. В. Герасименко // Демографія та соціальна економіка. – 2005. – № 1. – С. 138–145; Покришук В. Проблеми гендерної зайнятості населення на ринку праці України / В. Покришук, С. Коваль // Україна: аспекти праці. – 2011. – № 2. – С. 3–10; Лапшина В. Л. Гендерні стереотипи в професійній сфері : витоки, стан та перспективи існування / В. Л. Лапшина // Український соціум. – 2005. – № 4 (9). – С. 27–34; Герасименко Г. В. Гендерні аспекти соціальної політики в Україні : монографія / Г. В. Герасименко. – Умань : “Візаві” (СПД Сочінський), 2008. – 252 с.
4. Акімов І. С. Гендерні відмінності в електоральній поведінці громадян України / І. С. Акімов, В. В. Баглай // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2005. – № 23. – С. 220–228; Гупаловська В. Гендерні особливості кар’єрних орієнтацій молоді / В. Гупаловська, О. Каляманська, О. Щербатюк // Вісник Львівського університету. Серія : Філософські науки. – 2008. – Вип. 11. – С. 229–246; Смирнова І. Є. Проблема гендерної рівноправності в українській політиці / І. Є. Смирнова // Гілея : науковий вісник. – 2011. – № 48. – С. 641–648. – Бібліогр.: с. 645–648; Фулей Т. Практика Європейського суду з прав людини щодо утвердження гендерної рівності / Т. Фулей // Законотворчість : практичні аспекти впровадження принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в діяльності Верховної Ради України / за ред. О. І. Суслової. – К., 2010. – С. 157–179; Фулей Т. І. Основи гендерної рівності : навч.-метод. посіб. для суддів / Тетяна Іванівна Фулей. – К. : ТЮТЮКІН, 2010. – 240 с.
5. Кісь О. Моделі конструювання гендерної ідентичності жінки в сучасній Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n27texts/kis.htm>; Гендерний підхід: історія, культура, суспільство / під ред. Ліліани Гентош, Оксани Кісь. – Львів : ВНТЛ Класика 2003. – 250 с.; Колодій М. Становлення гендерний досліджень у контексті еволюції жіночого руху: від марксизму до постмодернізму / М. Колодій / М. Колодій // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, соціологія, філософія. – 2008. – Вип. 9. – С. 203–206; Новицька В. П. Гендерна соціалізація: соціологічні концепції та практики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціолог. наук : 22.00.01 / Валентина Петрівна Новицька. – К., 2010. – 15 с.; Рубчак М. Рожева сила : нові опозиціонерки в пошуках гендерної справедливості : [про діяльність “Фемен”] / М. Рубчак // Критика. – 2012. – № 4. – С. 4–7; Корольова І. Є. Українська жінка в православній картині світу та національній традиції : гендерні рецепції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : 09.00.12 / Ірина Євгенівна Корольова. – Х., 2011. – 20 с.; Толстоухова С. Утвердження гендерної рівності : реалії та перспективи: Про Державну програму з утвердження гендерної рівності / С. Толстоухова // Вісник пенсійного фонду України. – 2007. – № 3. – С. 10; Васильєва О. С. Відмінності особистих цінностей : гендерний аспект / О. С. Васильєва, О. В. Завгородня // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Серія : Філософія, психологія, педагогіка. – 2001. – № 2. – С. 81–91.
6. Вановська І. М. Розвиток жіночого домашнього підприємництва в гендерному просторі українського села у другій половині XIX - на початку XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.

- істор. наук : 07.00.01 / Інна Марківна Вановська. – Харків, 2011. – 20 с.; Гогохія Н. Жінка у радянському соціокультурному просторі 1930-х рр.: гендерний аспект української урбанізації / Н. Гогохія // Донецький вісник наукового товариства ім. Шевченка. – Донецьк, 2004. – Т. 5. – С. 376–383; Венгерська В. О. Розподіл гендерних ролей у формуванні українського національного проекту в ХІХ ст. / В. О. Венгерська // Гілея: науковий вісник. – 2011. – № 53. – С. 42–45; Стяжкіна О. Гендерні виміри радянської повсякденності 1960 - середини 1980-х років / О. Стяжкіна // Краєзнавство. – 2010. – № 3. – С. 214–223.
7. Гендерорівнісний екстремізм як фактор руйнації родини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/gendernorivnisniy-ekstremizm-yak-faktor-ruynaciyi-rodini>.
 8. Італійські науковці будуть спростовувати нісенітничі ідеології гендер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/italiyski-naukovci-budut-sprostovuvati-nisenitnici-ideologiyi-gender>.
 9. Науково про ненауковий характер гендерної ідеології [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/naukovo-pro-nenaukoviy-harakter-gendernoyi-ideologiyi>.
 10. Проф. Старовіч: існує секта гендер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/prof-starovich-isnuie-sekta-gender>.
 11. Крістль Рут Фонгольдт Деконструкція статей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/dekonstrukciya-statey>.
 12. Гендер чи стать? Гендерний мейнстримінг та гендерні студії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/gender-chi-stat-genderniy-meynstriming-ta-genderni-studiyi>.
 13. Папа Франциск застерігає перед небезпекою гендерної ідеології [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/papa-francisk-zasterigaie-pered-nebezpekoju-gendernoyi-ideologiyi>.
 14. Президент італійського єпископату закликав Європу протиставитися гендерній ідеології [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/prezident-italiyskogo-iepiskopatu-zaklikav-ievropu-protistavitisya-genderniy-ideologiyi>.
 15. Кардинал Карло Каффара про нав'язливість гендерної пропаганди. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/kardinal-karlo-kaffarra-pro-navyazlivist-gendernoyi-propagandi>.
 16. Кардинал Сара: гендеризм, гей-“шлюб”, “туалетна політика” – це диявольські атаки на людськість [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/kardinal-sara-genderizm-gey-shlyubi-tualetna-politika-ce-diyavolski-ataki-na-lyudskist>.
 17. Єпископ Регенсбургу розкритикував буклет німецьких єпископів стосовно гендерної ідеології [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/iepiskop-regensburgu-rozkritikuvav-buklet-nimeckih-iepiskopiv-stosovno-gendernoyi-teoriyi>.
 18. Польського архієпископа притягують до суду за слова про гендер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/polskogo-arhiiepiskopa-prityaguyut-do-sudu-za-slova-pro-gender>.
 19. Феміністка програла суд проти архієпископа Міхаліка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/feministka-prograla-sud-proti-arhiiepiskopa-mihalika>.
 20. Церква підтримала римську маніфестацію проти гендерного виховання у школах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/cerkva-pidtrimala-rimsku-manifestaciyu-proti-gendernogo-vihovannya-u-shkolah>.
 21. Урядовий законопроект про громадські шлюби – це “ідеологічне впровадження” гендерної ідеології в Італії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/uryadoviy-zakonoproekt-pro-gromadski-shlyubi-ce-ideologichne-vprovadzhennya-gendernoyi-ideologiyi-v>.
 22. Італійці проти гендеру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/italiyci-proti-genderu>.
 23. Словацькі фахівці звернулися до президента, прем'єра і уряду з вимогою відмінити пропаганду гендерної ідеології в школах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/slovacki-fahivci-zvernulisya-do-prezidenta-premiera-i-uryadu-z-vimogoyu-vidminiti-propagandu>.
 24. Хорватський європарламентар : гендерна ідеологія не відповідає європейським цінностям [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/horvatskiy-ievroparlamentar-genderna-ideologiya-ne-vidpovidaie-ievropeyskim-cinnostyam>.
 25. На шляху до нової гендерної людини: як німецька держава виховує дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/na-shlyahu-do-novoyi-gendernoyi-lyudini-yak-nimecka-derzhava-vihovuie-ditey-0>.
 26. Шведи під впливом гендерної ідеології міняють мову [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/shvedi-pid-vplivom-gendernoyi-ideologiyi-minyayut-movu>.
 27. о. Вільчинський Орест-Дмитро Дещо про гендерну ідеологію та її фінансову підтримку в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/deshcho-pro-gendernu-ideologiyi-ta-yiyi-finansovu-pidtrimku-v-ukrayini>.

28. Там само.
29. Спіскоп помічник Радослав Змітровіч “Україні більш загрожує ідеологія гендеру ніж повернення комунізму” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/iepiskop-pomichnik-radoslav-zmitrovich-ukrayini-bilsh-zagrozhue-ideologiya-genderu-nizh-povernennya>.
30. Глава УГКЦ: “Інституцію сім’ї намагаються знищити за допомогою ідеології під назвою “гендер” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/lava-ugkc-instituciyu-simyi-namagayutsya-znishchiti-za-dopomogoyu-ideologiyi-pid-nazvoyu-gender>.
31. Зміни до Конституції загрожують інституту сім’ї в Україні, – Святослав Шевчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.credo-ua.org/2015/07/138202>; Рада церков застерігає владу від зазіхання на сімейні цінності в новій Конституції [Інтернет ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/rada-cerkov-zasterigaie-vladu-vid-zazihannya-na-simeyni-cinnosti-v-noviy-konstituciyi>; У Зарваниці Глава УГКЦ виступив із закликом захистити сімейні цінності українського народу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/u-zarvanici-glava-ugkc-visitupiv-iz-zaklikom-zahistiti-simeyni-cinnosti-ukrayinskogo-narodu>.
32. Про гендерну ідентичність і сексуальну орієнтацію говоритимуть на прес-конференції у Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/pro-gendernu-identichnist-i-seksualnu-orientaciyu-govoritimut-na-pres-konferenciyi-u-kiievi>.
33. Християнська Україна може стати викликом для пробудження секуляризованої Європи, – Блаженніший Святослав [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.credo-ua.org/2015/05/135784>.
34. “Як живе сім’я, так живе народ і так живе весь світ”: відозва львівського митрополита РКЦ щодо змін в конституцію України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/yak-zhive-simya-tak-zhive-narod-i-tak-zhive-ves-svit-vidozva-lvivskogo-mitropolita-rkc-shchodo-zmin>.
35. “Гендерна політика” сьогодні: що це? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/genderna-politika-sogodni-shcho-ce>.
36. Гендерна ідеологія – це чергова небезпека нового поневолення українського народу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://catholicnews.org.ua/genderna-ideologiya-ce-cherгова-nebezpeka-novogo-ponevolennya-ukrayinskogo-narodu>.

В научной статье автор пытается раскрыть суть историографических дискуссий вокруг понятия “гендер”. Автор статьи предлагает положительное и критическое восприятие этого срока учеными.

Ключевые слова: гендерная идеология, историография, Церковь, права человека

In the scientific article the author tries to reveal the essence of historiographical debate about the phenomenon of “gender ideology”. The article offers a critical and positive perception of the term scientists.

Keywords: gender ideology, historiography, church, human rights.